

CHILE BULLETINEN

Årg 12

Nr 3/85

Pris 10 kr

Mikael Wiehe:

Starka texter

behövs

Ansvarig utgivare: Margareta Björling
Redaktion: Rosemarie Andersson, Margareta Björling, Ingvar Enghardt, Ulrika Johansson.

Sättning och repro: Carlos Mejias

Omslagsfoto: Håkan Elofsson

Pressläggning: 28 november 1985

Tryckeri: IMAGE, Sollentuna

Prenumerationspris: 40 kronor för 4 nr. Betala på pg 50488-6, *Chilebulletinen*. Ange från vilket nummer prenumeration skall börja.

Medlemskap i Chilekommittén inkluderar prenumeration på *Chilebulletinen*. Betala 150 kr på pg 88 72 33-5.

Adressändringar sändes till: Chilekommittén, Box 622, 101 28 Stockholm.

CHILEKOMMITTÉN

Adress: Box 622, 101 28 Stockholm

Telefon: 08 - 40 53 04

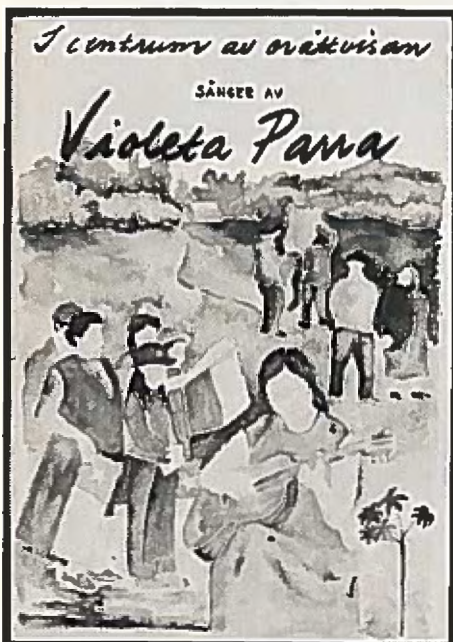
Besöksadress: Solidaritetshuset, Barnängsgatan 23.

Chilekommitténs målsättning är att politiskt och materiellt stödja motståndskampen i Chile. Insamlade medel går oavkortat till motståndskampen inne i Chile.

Chilekommitténs plattform är: Bekämpa imperialismen, Stöd motståndet - Bojkotta diktaturen, Frigge de politiska fångarna, Stöd det chilenska folkets kamp för socialism, Stöd arbetarrörelsen i Chile.

Chilekommitténs solidaritetsfond
Pg 65 39 28-2

Chilekommitténs kampfond
Konto för löpande verksamhet, etc.
Pg 88 72 33-5

— Beställ boken med Violeta Parras sånger sammanställd av Jan Hammarlund. Sätt in 40 kronor på postgiro 88 72 33-5, Chilekommittén.

I DETTA NUMMER:

Chiles arbetare ställer krav! Ett sammandrag av den kravlista CNT — Chiles LO — enades kring nyligen presenteras i detta nummer. Sex av ledarna för CNT sitter fängslade sedan slutet av september. De anklagas för att ha uppmanat till och deltagit i protester mot militärjuntan. Vi sluter upp i de protester och strejkaktioner som genomförs i Chile för att få de fackliga ledarna fria.

Ärkebiskopen i Santiago, Juan Francisco Fresno, har varit den samlande kraften i den "nationella överenskommelse" som formulerats under hösten. Om stämningarna i Chile efter offentliggörandet skriver Lars Palmgren.

Fredagen den 18 oktober ägde ett dramatiskt "upplopp" rum i Penitenciaría-fängelset i Santiago. Flera av fångarna dödades, däribland politiske fången Víctor Zúñiga. Händelsen visar tydligt hur regimen vill göra sig av med de obekväma politiska fångarna sedan opinionen flera gånger förhindrat att de döms till döden i krigsrättegång.

Om Susana 16 år, en av de tonåringar som slåss mot diktaturen i Chile skriver Lars Palmgren.

Mikael Wiehe kan ingen gå förbi när man tar upp ämnet musik och politik. Till sammans med Björn Afzelius har han genom åren givit fantastiska bidrag till solidariteteten med Latinamerika. *Chilebulletinen* har träffat honom.

"Det är inte mycket som kan göras åt orättvisorna i världen, men här gör vi vad vi kan!". I Upplands Väsby ger eldsjelen Inger Bröms och hennes elever exempel på praktiskt solidaritet.

Från GAM (Gruppen för Ömsesidigt Stöd) i Guatemala har vi fått en bandad rapport om vad som hände när åtta av dem fick träffa statschefen Mejía Victores, den skyldige till deras anhörigas och hundratals andra guatemaltekers "försvinnanden". Vad skulle de kunna säga? Hur långt kunde gå i uppriktighet? Vi har gjort ett sammandrag av samtalet, där man påtagligt känner den förtvivlade lilla människans envig med maktens representanter.

□ □ □

Uppmaningen i förra numret att skriva till Pinochet har verkligen inte klingat ohörd. Ni var många som skrev — både organisationer och enskilda. På flera håll tog någon handlingskraftig person initiativ till en namninsamling på tex arbetsplatsen. Tack för er solidaritet!

Och glädjande nog är det många som hörsammat vår maning och blivit medlemmar i *Chilekommittén*. För nya läsare kan vi tala om att det kostar 150 kr/år och att en prenumeration på *Chilebulletinen* ingår.

I nästa nummer räknar vi med att ha en intervju med Åke Wedin, den stridbare debattören inom arbetarrörelsen, som just kommit ut med en bok om fackföreningsrörelsen i Latinamerika "Bricka i spelet".

Redaktionen

Innehåll:

3. Chile: Kyrklig diplomati — enar och splittrar
4. Chiles arbetare: Vi kräver!
5. Chile: Susana 16 år
8. Mikael Wiehe: Ibland behövs starka texter
12. Bildreportage: Chile September -85
14. Vänskola i Nicaragua
16. Guatemala: Svava, herr general!
18. Chile: Hälsan till salu
22. Boktips

— enar och splittrar

TEXT: LARS PALMGREN

När Santiagos ärkebiskop, kardinal Juan Francisco Fresno, i slutet av augusti presenterade dokumentet "den nationella överenskommelsen för övergången till fullständig demokrati" illustrerades ännu en gång kyrkans nya roll som "Chiles viktigaste oppositionsparti".

INGET tidigare oppositionsdokument har undertecknats av ett så brett politiskt spektrum som detta; från MAPU, IC, Brionesfraktionen av socialistpartiet, över olika socialdemokratiska strömningar och kristdemokraterna till högern med nationalpartiet och Unión Nacional i spetsen. Bland undertecknarna fanns tidigare regeringsmedlemmar från såväl UP-regeringen som Pinochets regering.

Allt tyder på att Fresno tog initiativ till dokumentet efter en direkt uppmaning från påven. Och att det dessutom redan innan det var färdigt ivrigt applåderades av state departementet.

Även om det förhållandet har fått många att sätta frågetecken för hur "fullständig" den demokrati Fresno strävar efter egentligen är tänkt att vara, så råder det ingen tvekan om att dokumentet, om inte förändrat, så åtminstone kraftigt påverkat den politiska scenen i Chile.

Den viktigaste effekten av dokumentet har förmodligen varit att en stor del av högern aktiverats och offentligt tagit ställning mot Pinochet. Av de politiska partierna, om de nu ska kallas för det, är det idag bara UDI och Avanzada Nacional som deklarerar sitt stöd för "el capitán general", som Pinochet ironiskt, men helt korrekt, brukar benämnas i oppositionspressen. Den något slitna frasen om att "diktaturen har aldrig varit så isolerad" är därför idag – till skillnad från många gånger tidigare – väl tillämplig på situationen i Chile.

Men den eufori som dokumentet till en början väckte inom stora delar av oppositionen har idag övergått i en smygande förvirring.

Studentkårsvalet på Universidad de Chile – som brukar spegla den nationella politiska situationen – blev en antydning om att Fresnos dokument kanske inte alldeles självklart kommer att leda till det enade alternativ som så hett önskas av många chilensare. Vid kårvalen förra året ställde oppositionen upp med en enhets-

lista och vann valet överlägset. Valet i år föregicks av en omfattande och enad mobilisering i protest mot fängslandet av en stor grupp studentledare och bland studenterna upplevdes det som självklart att oppositionen även i år skulle gå till val med en gemensam lista. På så sätt skulle universitetsstudenterna fortsätta att vara exemplet på att enigheten är möjlig.

Till en början såg allt bra ut. Till och med det kristdemokratiska partiets ledning sanktionerade en enhet som inkluderade kommunistpartiet – trots att partiet inte undertecknat Fresnos dokument. Men när den nymornade högern protesterade, började problemen. Efter diverse möten, där kardinal Fresno spelade en viktig roll, beslutade det kristdemokratiska partiet att det inte var möjligt med en gemensam lista med partier som inte undertecknat Fresnos dokument, eftersom högern i så fall skulle dra tillbaka sitt stöd till dokumentet.

Resultatet blev att oppositionen ställde upp med fyra olika listor.

Det finns alltså anledning att tro att många av undertecknarna av kardinalens dokument kommer att använda detta, mindre för att mobilisera mot Pinochet, utan snarare för att isolera de delar av oppositionen som inte undertecknat det.

Diskussionen inom oppositionen kom-

mer sannolikt att vara intensiv den närmaste tiden (innan sommarpausen, som vanligt, inträder). För den höger som undertecknat dokumentet är det närmast en självklarhet att ingen verklig förändring kan ske förrän 1989. Och den övriga oppositionen som undertecknat dokumentet tycks också, till skillnad från tidigare, i allt högre grad anpassa sig efter det tidsperspektivet. För dem blir det därför viktigare att formulera vad som kan bli ett troligt alternativ till 1989, då folkomröstning om den av juntan föreslagna presidentkandidaten alltså ska hållas.

Det innebär en förändrad syn på den sociala mobiliseringen. Inte så att den helt skulle frångås som taktik, men användas på ett annorlunda sätt och inte lika intensivt som hittills.

För den vänster som står utanför "överenskommelsen" är dock perspektivet fortfarande att genom en ständig social mobilisering tvinga Pinochet att avgå.

Drygt tolv år efter kuppen visar alltså högern återigen att den behärskar det politiska spelet. Och den gör det genom att utnyttja ett dokument som skapat förhoppningar om en bred nationell enhet till att skapa polarisering och – kanske – förvirring. □

Santiago 4 sept-85

Foto: Elisabeth Andersson

Vi kräver!

I början av augusti samlades 872 fackliga ledare från hela Chile från organisationer inom Comando Nacional de Trabajadores (CNT) som är den främsta fackliga organisationen i landet. Man antog ett dokument kallat *El Pliego de los Trabajadores*, arbetarnas nationella kravlista. Där fastslås de fackliga och politiska mål arbetarrörelsen skall mobilisera kring i fortsättningen.

Kraven sammanfattas under sex rubriker:

1) Mänskliga rättigheter - 2) Nationell suveränitet - 3) Ekonomisk politik - 4) Arbetslagstiftning - 5) Socialförsäkringar - 6) Sysselsättning och löner.

Här följer ett sammandrag av kravlistan.

Mänskliga rättigheter

Författningens paragraf 24 måste upphävas. (Den innebär att statschefen står över lagen.) Undantagstillståndet (som rått i landet sedan kuppen 1973) skall omedelbart upphävas.

Vi kräver frihet för alla politiska fångar, att säkerhetspolisen (CNI) avskaffas och alla dödskommandon upplöses, att de ansvariga för alla brott mot de mänskliga rättigheterna ställs inför rätta.

Nationell suveränitet

Överenskommelsen med USA vilken gör Påskön till en bas för "stjärnornas krig" förkastas. Gruvlagen och andra lagar varigenom Chiles naturrikedomar säljes ut till det transnationella kapitalet måste upphävas.

Mapuchefolket och övriga minoriteter måste i en kommande författning ges folkrättslig status. Lagar som i praktiken fränhänder dem deras jord måste avskaffas.

Chile bör ansluta sig till en latinamerikansk front för att lösa problemet med utlandsskulden utifrån de stora fattiga massornas behov. Chile bör träffa en överenskommelse med övriga latinamerikanska och Tredjevärlden länder om försvar av råvarupriserna på den internationella marknaden.

Ekonomisk politik

Folkets tvingande behov, istället för illegala krav från Internationella valutafonden och utländska banker, måste ges prioritet. Därför måste utlandsskulden omförhandlas så att exportinkomsterna främst kan användas för att lösa de nationella problemen. En plan måste upprättas för att bekämpa arbetslösheten och för en återuppbyggnad av den inhemska industrin. De statliga garantierna för de finansiella gruppernas skulder med utlandet måste omedelbart återkallas. Dessas kapital och egendom tas i beslag. Den så kallade folkliga kapitalismen, som är ett av regimens och finansbolagens bedrägeri gentemot fattiga sparare, skall avskaffas. En omfördelning av statsbudgeten måste ske så att de betungande militärutgifterna skärs ner till förmån för bostadsbyggande, hälsovård och utbildning.

Vi kräver ett nytt jordbruks- och livsmedelsprogram som främjar produktionen av baslivsmedel för befolkningen till subventionerade priser för att lösa problemet med hunger och undernäring.

Arbetslagstiftning

"Plan laboral", den nuvarande arbetslagstiftningen, måste omedelbart upphävas och ersättas med lagar som ställer arbetar-

na på jämbördig fot med företagarna. Förmåner som vunnits vid kollektivförhandlingar skall inte kunna upphävas.

Det måste bli ett slut på företagarnas och statens politiska ingripanden i de fackliga organisationernas verksamhet. Kvinnor skall inte kunna diskrimineras i arbetslivet på grund av graviditet eller fackligt arbete. Det måste bli slut på trakasserier och förföljelser mot fackliga ledare.

Vi kräver: en lag om anställningsskydd och skydd mot godtyckliga avskedanden; reell strejkrätt och återupprättande av branschvisa förhandlingar (nu är endast företagsvisa förhandlingar tillåtna; att de fackliga organisationernas beslagtagna egendom och fonder återlämnas, att lantarbetarnas organisationsrätt återinförs; ett slut på övergreppen mot lantarbetarna, såsom svältlöner till kvinnor och barn; återupprättande av arbetsdomstolen.

Socialförsäkringar

Vi kräver: ett slut på likvideringen av arbetarägda försäkringskassor; stopp för utnyttjandet av försäkringsfonder för ändamål som inte tjänar arbetarnas intressen; rättvisa pensioner, finansierade med bidrag från staten, arbetsgivarna och arbetarna, återinförande av tjänstepensionen.

Sysselsättning och löner

Vi kräver: en omedelbar justering av lönerna med 100 procent av levnadskostnadsindex för året. Det är idag omöjligt för en arbetare att livnära sin familj på sin lön ens på minimal nivå. Diskrimineringen i arbetslivet måste försvinna. Tidsbegränsad anställning utan sociala förmåner eller rätt till kollektiva förhandlingar skall avskaffas. Arbetare i statliga och kommunala nödhjälpsarbeten måste omedelbart ges produktiva arbeten med sociala förmåner. Återinför åtta timmars arbetsdag! Minimilön för alla arbetskategorier skall fastställas.

Denna kravlista antar vi som vår stridsfana... Den kommer att återfinnas i våra krav till regeringen, i relationerna med arbetsgivarna och i överenskommelser med pöbladororganisationer, studenter, fria yrkesutövare, åkeriägare och köpmän. □

SUSANA 16 år

En ny generation har växt upp i Chile. Det är till stor del den som har stått i spetsen för de senaste årens kamp. Susana är en av dem. För dem är det inte minnet av kuppen som är det viktigaste, utan de erfarenheter de själva gjort under diktaturen. Det är de erfarenheterna som ligger bakom deras beslutsamhet i kampen. De är på sätt och vis diktaturens barn. Kampen är en del av deras vardag, en vardag som också består av kärlek, läxor, bråk med föräldrar, precis som för tonåringar överallt i världen.

REDAN under planeringsmötena före ockupationen hade Susana och Juan Carlos bestämt att de skulle stråla samman uppe på skoltaket.

Och det gick som planerat.

När de träffades där uppe betedde sig Juan Carlos som en älskare som varit borta allt för länge från sin älskade. Han kramades och kysstes så att Susana till sist nästan fick slita sig bort från honom och säga till honom att det var barrikader de skulle bygga och inte hängla.

– Så här skulle jag alltid vilja att vi träffades, skrattade Juan Carlos till svar.

Men han lugnade ner sig och hjälpte Susana att välta fram skolbänkarna till takkanten så att de bildade en barrikad. "Viva Chile" hade någon sprayat på den bänk de sen lade sig ner bakom för att titta neråt gatan. Där såg de hur snutarna intog positioner runt om hela skolan och hur oroliga föräldrar stod i klungor och ivrigt diskuterade. Plötsligt reste sig Susana upp, höjde sin knutna högernäve och ropade några slagord.

Juan Carlos skrek åt henne att hon inte var riktigt klok: "Vill du att snuten ska pricka dig". Men Susana bara skrattade under halsduken som hon dragit upp för halva ansiktet och ropade ut ett par slagord till.

DET var den bilden – taget med teleobjektiv; ovanför takkanten låg två omkullvälta bänkar och bakom dem stod Susana med sin höjda näve – som sen publicerades i alla tidningarna. "Grundskolelever ockuperar skola", lød *La Segundas* rubrik.

Trots att rektorn – som tillsammans med de övriga lärarna hållits "fångna" i lärarrummet – bad snutarna att de skulle dra sig tillbaka så att skolan kunde evakueras på ett fredligt sätt, anföll snutarna. De sköt tårgas, slog med batongerna och skrek och härjade.

Alla de som inte kunde bevisa att de var elever i skolan arresterades och kördes iväg i de gröna snutbussarna med galler för fönstren.

Susana fick ordentligt med stryk, men när hon skulle slussas ut genom dörren och in i snutbussen, förbarmade sig en lärarinna över henne och sa till snuten att "flickan där är elev här på skolan". Kanske tyckte hon att Susana såg liten och ynkelig ut.

Susana hade en saftig blåtira på ena ögat och tårarna strömmade nerför hennes kinder. Mest grät hon av ilska över att inte kunna ge igen när den biffiga snuten slog till henne.

Väl ute tog hon sig snabbt iväg till den

polisstation dit de arresterade fördes. När det blev mörkt var de flera hundra som hade samlats där och när de arresterade äntligen släpptes sjöng man och ropade slagord så att det kändes riktigt festligt. Som en stor seger, faktiskt.

NÄR Juan Carlos kom utspringande ur polisstationen sprang hon fram och kastade sig i hans famn. Det var första gången hon offentligt gav honom en riktigt kyss, trots att alla klasskamrater stod runtomkring och flinade. Sen skramlade de ihop de pesos de hade och gick ner till ett av de gamla kaféerna intill järnvägsstationen och drack te och åt en completo var. När Susana på kvällen såg TV:s rapport om "den våldsamma förstörelsen under elevockupationen", sa hon stolt till sin pappa:

– Det där slagordet var det jag som sprayade.

– Snyggt, sa hennes pappa bara. Snyggt sprayat. Susanas pappa var fortfarande lite tystlåten och deppig. Han hade visserligen nyligen fått jobb som busschaufför. Men det var slitigt. Han fick tio procent av de intäkter han körde ihop och eftersom varje passagerare bara betalade 40 pesos så gällde det att stå på för

att få det att gå ihop. Att vara busschaufför var ett nervigt jobb. Alla bussar konkurrerade med alla. Det gällde att hitta exakt rätt position för att få flest passagerare; inte hålla sig för nära närmast framförvarande buss, men inte heller låta den som kom efter komma för nära, för då kunde den köra om och sno alla passagerarna. När Susanas pappa kom hem på kvällarna var han rätt slut.

— Men det är lika bra det, förklarade Susana för Juan Carlos. För annars skulle han bara gå omkring och deppa och tänka på mamma.

Det besvärliga var att Susanas mamma och pappa var lika kära i varandra nu som någonsin, trots att de inte längre bodde ihop och mamman till och med bodde ihop med en annan herre.

DET hela hade börjat då Susanas mamma fick jobb som städerska på en bank. Det hade inte bara varit ekonomiskt bra, utan det hade varit skönt för hennes mamma också. Susanas föräldrar var båda två uppvuxna på den gata där de fortfarande bodde och de hade gift sig när mamman bara var sexton år. Så det här att jobba var för Susanas mamma lite av att upptäcka att det fanns ett liv också bortanför horisonten.

Men sen hade "den där herrn" dykt upp. Han var lite äldre och hade någon fin post på banken. Först hade han bara varit vänlig och skickat med henne presenter hem till Susana och hennes syskon Lorena och Marcelo. Sen hade han börjat

ge henne presenter mer direkt. En blus, en chockladask och så. Och sen hade han börjat bjuda ut henne på lunch. Susanas mamma hade varit tacksam och inte begripit att det kanske var något han var ute efter. Så när han sen en dag när han körde henne hem i sin bil förklarade för henne att han aldrig tidigare i sitt liv känt så för någon kvinna som han kände för henne och att han helt enkelt måste ha henne annars visste han inte vad han skulle göra — när han sa allt det med den säkerhet en fin äldre man har, så hade Susanas mamma blivit helt förvirrad. Efteråt försökte hon förklara för Susana att hon känt sig uppbunden på något sätt av den här herrn. Hon hade känt sig försvarslös mot honom, visste inte vad hon skulle säga.

— Fast jag, sa Susana till Juan Carlos, jag tror att det helt enkelt var så att hon gick på hela den här drömmen om fantasivärlden. Allt det hon hade sett på TV hade den där herren lovat henne. Det var det hon gick på.

MEN ingenting allvarligt hände förrän den där dagen då Susanas pappa hade blivit som galen och stuckit kniven i den andre. Susanas pappa som annars var världens lugnaste människa förklarade efteråt att han verkligen ville döda den där andre.

— Jo, jag ville döda honom. Han kom in som en cancer i vårt liv och jag såg inget annat sätt att få bort honom än att döda honom.

När han satt i fängelset och förklarade det för Susana hade han försökt låta lugn och samlad, men tårarna hade hela tiden strömmat ur ögonen på honom. Men trots allt hade de tur. Den andre dog inte och tydligen drabbades han av något slags samvetsqual för han gjorde ingen anmälan mot Susanas pappa. Så efter ett tag kom pappan ut ur fängelset. Till det bidrog också en del pengar som hans bröder skramlat ihop och som användes för att muta en del avgörande personer.

När allt det här skedde fick Susanas mamma ett nervsammanbrott och sen drabbades hon av samvetsqual. Hon kände att det var hennes fel att den andre varit nära att dö och nu fått fula ärr både i ansiktet och på kroppen. För att betala "skulden" flyttade hon ihop med den andre, trots att hon inte ville. Det var så det var nu. Susanas mamma bodde hos den andre och hennes pappa gick omkring och var deppig. Men ibland träffades de i smyg. Då pratade de om sin dröm att skaffa ett nytt hus. Huset som skulle ordna alla deras problem. Som det nu var, var det nästan omöjligt för Susanas mamma att flytta hem igen. Grannarna hälsade inte längre på henne, hon var helt utfrys. Och dessutom hade den andre hotat henne med att han skulle ta livet av henne om hon lämnade honom. Och han visste var familjen bodde, så om hon flyttade dit skulle han kanske söka upp dem och så skulle allt upprepas igen.

Susana kände sig sviken av båda två.

— Det är klart att jag kan förstå dem, sa hon till Juan Carlos. Men i alla

Foto: Håkan Elofsson

Foto: Håkan Elofsson

fall... varför ska jag behöva betala för att de inte klarar av att leva sina liv...

FÖRUTOM att det var trist att inte föräldrarna bodde ihop så var Susana mest arg över att hon tvingats ta över det mesta av hushållssysslorna. Det var hon som städade, lagade mat och tog hand om Lorena. Hon var till och med tvungen att fungera som målsman för Marcelo och gå och prata med hans lärare när det blev problem.

Tiden räckte inte till för allt det.

Susana hade sitt eget plugg att sköta. Och hon hade Juan Carlos. Hon ville ha lite kul ibland, gå ut och så, roa sig. Och dessutom hade hon alla de uppgifter som organisationen och kampen ställde på henne.

Och, tänkte hon ibland, jag är ju för fan bara sexton.

Kanske var det därför Susana på senare tid hade så lätt för att bli deppig. Men hon kämpade för att aldrig visa någonting av sin deppighet, så istället dök den upp på natten, i drömmarna. Oftast var det samma mardröm som väckte henne: den att hennes pappa dödade hennes mamma. På dagarna var det mest sin egen död – det handlade nästan alltid om döden – hon tänkte på. Hon hade en speciell tvångstänke som gick ut på att en förlupen kula dödade henne. Hon avskydde tanken på att bli dödad på det sättet, utan mening.

— Ska jag dö, så ska det vara för något meningsfullt, skrev hon i de brev till Juan Carlos hon brukade skriva när hon var deppig. Ens död måste ha en betydelse för dem som fortsätter att leva, skrev hon. När jag dör vill jag inte att du ska sörja, utan känna att jag dog för något som var värt att dö för.

Men hon gav aldrig breven till Juan Carlos, utan sparade dem i en kartong under sängen.

JUAN CARLOS var nog det viktigaste för Susana just nu. Hon led lite av att hon var så hetlevrad själv och njöt av att Juan Carlos kunde svalka hennes hetta. Och dessutom var han öm.

Under ockupationen på skolan, till exempel, då hade Juan Carlos hela tiden försökt lugna henne då de satt nere på skolgården och snutarna gick omkring bland dem och petade med batongerna och var provokativa. Hon hade blivit så jävla arg att hon rest sig upp och kastat sig över en snut bakifrån. Det var därför hon fått så mycket stryk sen. Juan Carlos hade inte kunnat hålla henne tillbaka trots att han använt all sin styrka.

Det var därför hon aldrig ville gå med Juan Carlos när det var demonstrationer. Hon var för het och hon visste hur hon skulle reagera när snutarna kom. Ute i

poblacionen gick det väl an, där kunde man alltid springa undan, men inne i centrum var det värre och hon visste att om Juan Carlos var med henne när hon satte igång, så var det säkert han som skulle åka dit. Han hade redan åkt dit tre gånger. Visserligen hade han släppts eftersom han var minderårig, men man kunde aldrig veta. Och nu hade han bara kvar en månad av sista året i gymnasiet. Juan Carlos ville in på universitetet, men om han åkte in en gång till så fanns risken att han skulle bli relegerad.

Själv blev Susana relegerad när rektorn på hennes skola kände igen henne på bilderna som publicerades från skolockupationen. Men Juan Carlos var mer ledsen än hon för det.

— Det gör inget, tröstade hon honom. Jag går om bara och så får jag bättre betyg och kommer kanske in på universitetet jag också.

— Dessutom, sa hon, så får jag mer tid hemma och har jag tur så hinner det ordna sig med mamma och pappa innan nästa termin, så att jag kan få leva mitt eget liv lite mer. □

LARS PALMGREN

mikael wiehe: — *Ibland behövs starka texter*

Mikael Wiehe är ett populärt namn när det ska ordnas stödkonserter för Latinamerika. När han kommer brukar publiken komma, och bli nöjd. Det beror förstås på att många helt enkelt gillar hans musik, men säkert också på att det märks att Mikael har "ett alldeles speciellt förhållande" till just Chile och Latinamerika

Dagen är den 12 september och platsen Norrköping. I lokaltidningen berättar en stor rubrik om demonstrationen igår, "Stöd det chilenska folket. — Vi ger aldrig upp!" Stadens LO-ordförande och en flykting har talat om kamp, hopp och solidaritet, 12 år efter militärens blodiga kupp.

Idag är det en konsert på Folkborgen som ska bli den stora händelsen på stan. Mikael Wiehe & Co är på gång, till en kväll med mycket rock och kanske lite politik.

Medan bandet trimmar in ljud och ljus i den stora lokalen lutar sig Mikael Wiehe tillbaka i en fåtölj i ett krypin bakom sce-

nen. Vi har kommit överens om att prata en stund om musik och solidaritet, och vad det ena har med det andra att göra. Så som han nu ser det.

Chile...

— Det var väl en kombination av tillfälligheter och aktivt engagemang som ledde dit, säger han efter att ha tänkt en stund. — I 20-årsåldern var jag mycket i Spanien och lärde mig en del spanska. Simon & Garfunkel och El Cóndor Pasa fick mig intresserad av den latinamerikanska folkmusiken. Jag skrev en uppsats i ekonomisk historia om Chile under Frei-tiden. Och jag har varit i Mexiko och på Kuba.

— Jag tyckte att utvecklingen i Chile 1970-73 var någonting minst lika viktigt som befrielsekriget i Vietnam. Kuppen i Chile betydde oerhört mycket känslomässigt. Det var en djävligt omstörtande upplevelse, någonting så upprörande! Men jag har aldrig varit i Chile och jag känner faktiskt inte särskilt många latinamerikaner.

Han har heller inte skrivit särskilt många låtar som handlar direkt om Latinamerika och han har inte, som åtskilliga andra, försökt byta ut sin gitarr mot charango eller cuatro.

Sången om Víctor

Mikael berättar att sången om Víctor Jara, trubaduren som sjöng i Santiagos arbetarförstäder åren före kuppen och som mördades på Nationalstadion när folkets drömmar krossats, är en av de låtar som brukar få spontana applåder redan vid presentationen. Och att det dessutom är en låt som han själv gärna sjunger.

Det finns många som gör konster och krumsprång/ för dom som har makten./ Och det finns många som sjäskar för smulor/ ifrån dom härskandes bord./

Foto: Reportagebild

Foto: Héctor Estay

Men du valde din väg, du sjöng för dom många./ Och du struntade i dom mäktigas löften/ och dom härskandes hot./

Ja, Víctor Jara, du gav ord/ åt dom fängslades längtan till frihet/ och åt dom plågades tro på en framtid/ där bara folken har makt./

Och du gav styrka och mod/ åt dom förtrampades drömmar./ Men mot dom rika och få/ sjöng du ut ditt förakt./ ...

Hur kom Víctor Jara till?

– Den sanna historien om Víctor Jara var att jag ville skriva en sång om en människa i samma stil som Bob Dylans, *John Wesley Harding*, svarar Mikael. – Då visste jag faktiskt inte så mycket mer om den verkliga Víctor Jara än att han hade blivit ihjälslagen, och låten kan väl lika mycket ses som ett slags kulturpolitiskt manifest som en berättelse om just honom.

– Men idag vet jag mer om Víctor Jara, och är djävligt glad att jag skrev sången!

"Allt är inte så rätlinjigt som somliga vill tro", fortsätter Mikael, och berättar att han väldigt sällan skriver sånger på "uppdrag". Visst vill han att sångerna ska fylla en uppgift i politiken och i solidariteten, men det är inte sådant han sitter och tänker på när han skriver. Att de ändå så ofta "träffar rätt" och får ett "bruksvärde" i den politiska kampen beror nog mer på att Mikael Wiehe är den han är, och att vi är många som tyc-

ker oss känna igen våra tankar och drömmar i hans texter. Om det lilla och privata, eller om maktens tunga strukturer.

– Textförfattarens möjligheter dikteras av situationen, säger Mikael. – Om verkligheten är hård, motsättningarna tydliga, behovet av kamp och motstånd uppenbart, om verkligheten själv skapar starka känslor av sorg eller glädje – då kan man använda starka ord och uttryck i en text utan att det blir förljuget och pastischartat. Men om en text målar upp verkligheten annorlunda än den är – då håller den inte.

– Jag är i allmänhet skeptisk till rent agitatoriska texter, men jag tycker också att det finns lägen där de behövs.

En Wiehe-text som väl måste kallas agitatorisk, och skriven i en aldeles speciell situation, är *Stoppa matchen!* Den kom till några veckor före den tennis-match i Båstad som en bred demonstration lyckades förvandla till en protest som hördes ända till Chile. Den sången skrev han "på egen uppdrag" och med en musikalisk förebild från en av sina favoriter: John Lennons *Give Peace a Chance*, med dess korta textrader och talkörer.

"Som en flodvåg"

På Mikael's senaste LP *Hemingwayland* finns det med en ny låt om Latinamerika. Det är en rak text om förtryck och motstånd i Centralamerika, skriven av

chilenaren Mario Salazar och tolkad till svenska av Mikael – *Det räcker nu!*

Det stod i tidningen igår igen./ En mycket kort notis med liten bild./ Om en massaker i El Salvador./ Dom hade mördat några hundra till./ Nu igen. Nu igen./ En kvinna lägger armen om sin man. En gamling tar en liten pojkes hand/ så dom kan övervinna fienden./ Just precis. Just precis./

Det räcker nu./ Hör ni att dom ropar det./ Det räcker nu./ Dom gör det nu./ Mäktigt som en flodvåg/ ska dom resa sei.../ ...

Jag säger till Mikael att LP:n annars verkar röra sig långt från tankar om Latinamerika och solidaritet. Att texterna kretsar kring det privata och att samhällsengagemang blivit någonting jobbigt och trist. I *Motståndets estetik* känns vi – är det lyssnarna och Mikael Wiehe själv, eller några helt andra? – inte längre vid våra ideal, och i *Åh, Mama* brer hopplösheten ut sig medan högern tar sig ton...

Men Mikael protesterar.

– Mario Salazar har faktiskt översatt *Motståndets estetik* till spanska, och efter det har flera latinamerikaner frågat honom hur länge jag har bott i Latinamerika för att kunna skriva den låten! Texten kan vara ett sätt att beskriva den situation som många latinamerikaner befinner sig i idag. Tillämpa den till exempel på chilenska mirister i förskingringen!

Nu lever vi var för sig./ Nu lever vi utan kontakt./ Vi lever i avskildhet

Foto: Héctor Estay

och isolering./ Vi lever i hjälplöshet./
Vi lever som främlingar./ Vi är utkas-
tade i tystnaden och glömskan./
Som främlingar. Som främlingar./ ...
Ibland söker jag mej tillbaka/ till
det som en gång var vårt högkvarter./
Jag slår mina lovar./ Jag slår mina lo-
var./ Jag minns hur vi byggde/ med
egna händer./ Jag minns hur vi byggde/
med seger i blick./
Minns du det. Minns du det./
Ibland träffar jag också andra där./
Ibland träffar jag också andra där./
Om ingen kan se oss/ kan vi ibland/
tala om det som var./ Hastigt, för-
stulet/ med snabba blickar åt sidorna/
så att ingen ska se oss/ så att ingen
ska se oss./
Sådana gånger kan det också/ hända
nå'n gång ibland/ att någon ler ett
leende/ eller brister ut i skratt./ Men
om någon börjar tala/ om framtiden/
blir allt plötsligt mycket diffust/
och trevande./ Och dom flesta går
snabbt därifrån/ eller brister ut i
skratt/ eller brister ut i skratt./ Vi
låtsas som ingenting.../

Tillsammans med Björn

Att skriva sånger som passar på demon-
strationer och möten är ett slags bidrag
till solidaritetsarbetet. Ett annat är att
uppträda gratis, för att dra in pengar
till kampen där borta eller till fattiga
föreningar här hemma. Mikael tror att
han sagt ja till tio gratisspelningar per år
för Latinamerika i 15 års tid, eller 15 per
år om man räknar in vad han gjort tillsam-
mans med gamla Hoola Bandoolakompi-
sen Björn Afzelius. Det har varit storsats-
ningar, som galan på tio-årsdagen av kup-
pen i Stockholms Konserthus – mer än
slutsålt och 60000:- i överskott till mot-
ståndskampen i Chile. Och det har varit
möten för 30 personer i en lokalförening,
med en blygsam vinst men en kanske
större betydelse än något annat för före-
ningen på orten.

*Hur väljer du vilka slags arrangemang du
ställer upp gratis på?*

– Jag stödjer hellre människor som
befinner sig i en kampsituation än andra.

Jag ställer gärna upp för Latinamerika.
Och så handlar det förstås om tid. Jag
gör vad jag kan, men vill inte få familje-
livet förstört.

Solidariteten sprider sig

Något han märker både på solidaritets-
konserterna och på de vanliga turnéerna
är att solidariteten med Latinamerika
fortfarande är stark.

– Idag tycker jag framför allt att so-
lidariteten är väldigt spridd. Förr var det
ju en angelägenhet för "vänstern" – till
vänster om socialdemokratien alltså. Nu
har den tagits upp av sossarna, och finns
säkert företräd inom folkpartiet och
centern också. Den är inte längre en
angelägenhet bara för Chilekommittén,
och det kan hända att Chilekommittén
har gått tillbaka just därför. Folk känner
kanske inte att de behöver gå med i en
speciell organisation för att visa solidari-
tet, utan kan göra det till exempel genom
sitt fack.

Han har inte själv varit aktiv i någon
solidaritetsorganisation och tror inte hel-
ler att han kommer att bli det.

– Jag tycker att jag, eller Björn, gör
en bättre insats genom en konsert som
ger 50 000:- än om vi går på möten.
Vi kan ju ge ett stort ekonomisk bidrag
genom en insats som egentligen är väldigt
liten. Men – man måste komma ihåg att
vår insats aldrig skulle kunna bli värd så
mycket om det inte fanns de som stod för
basarbetet. Och att det basarbetet i sin
tur bara är en mycket liten insats i för-
hållande till vad de gör som för kampen i
Chile eller Centralamerika.

*Så du tänker fortsätta med solidaritets-
konserterna?*

– Ja, självklart. Jag är tacksam för
att min insats kan användas.

Rock och politik

Så går han ut till bandet för soundcheck.
Och en kvart senare brakar konserten
loss, med blinkande scenljus och mus-
kulösa förstärkare. Framför scenen är ett
gäng tjejer uppe och dansar.

Mikael Wiehe står avspänt mitt på sce-
nen. Han sjunger om Hemingway-dröm-
mar och främlingskap och om att svälten
i Afrika egentligen är onödig. Och rock-
musiken dånar.

JAN JOHANSSON

JUST I DETTA MÖRKER

Just i detta mörker
ska vi söka ljuset
en liten ynkelig låga
fladdrande i vinden

Just i denna kyla
ska vi söka värmen
andras öppna händer
som söker våra händer

Just i denna tystnad
måste ropet stiga
börja som en viskning
bli ett skri av vrede

Just i denna rädsla
måste modet födas
skälvande och klarögt
utan minsta tvekan

Säg mej, var ska annars
ljuset synas
om inte just om natten
när mörkret är som tätast

Och säg mej, var ska värmen
söka sej till värmen
om inte just om vintern
när kölden är som strängast

Var ska ropet stiga
och bli ett skri av vrede
om inte i den tystnad
där inget ord får sägas

Ill. Olof Sandahl

Och var ska modet födas
och pröva sina vingar
om inte i den rädsla
där livet trotsar döden

Ja, just i denna forntid
ska vår framtid födas
växa till en framtid
under nya himlar

Just i detta mörker
just i denna kyla
just i denna tystnad
här i denna rädsla...

Mikael Wiehe -85

CHILE september -85

*I La Legua liksom
i många andra poblaciones
har kampen förvandlats
till vardag.
Under protestdagarna
brinner eldarna.
Kampens allvar finns
jämsides med leken
och vardagens bestyr...*

*... men bara
så länge polis
och militär
inte griper in.
Då återstår
bara allvaret.*

FOTO: HÅKAN ELOFSSON
TEXT: LARS PALMGREN

Samtidigt som Pinochets kertege färdades genom helt avfolkade gator i Santiago samlades något tusental människor på kyrkogården för att minnas alla de försvunna och dödade. Men inte ens en tyst minnesstund tilläts på diktaturens 12:e årsdag.

"Och kritorna kom fram"

— Vi vet att det finns massor av orättvisor i världen. Man kan bara göra väldigt lite åt det, men det gör vi, och vi vet att det är till nytta och glädje. Det är detta som är själva motorn i arbetet, säger Inger Bröms, lärare i Upplands Väsby. Tre gånger har hon farit till Nicaragua, till sin fadderskola, där hon bland annat fått läsa högt för barnen ur Astrid Lindgrens "Ronja Rövardotter". Och utbytet går inte bara åt ett håll.

Vi sitter och väntar på att Emmaus'lastbil ska dyka upp i höstrusket och ta hand om ett lass skolbänkar för vidare befordran till Nicaragua. — Vi har redan skickat iväg över 50 skolbänkar härifrån, säger Inger som är högstadielärare vid Smedby-Ekeboskolan i Upplands Väsby. — Vi har nämligen en fadderskola som heter El Rosario och ligger i Estelí i norra Nicaragua. Hos oss har vi 680 elever och var och en har skänkt en penna, en skrivbok, ett suddgummi och en ask kritor till vår "escuela amiga", vår vänskola i Nicaragua.

— Titta här vad eleverna har gjort, säger hon, och pekar entusiastiskt på ett par utställningsskärmar med foton och teckningar. Fotona visar packningsglädje i Upplands Väsby, när 300 kilo kläder skulle stoppas i säckar en dag i våras.

På de glada kritteckningarna från nicaraguanska barn står det med spretiga bokstäver: "A Mikael y Malin". Och på ett par motsvarande teckningar från Ekeboskolan: "Till Mario och Carol". Bilderna är målade med samma vaxkritor. — Detta gör att vi alla känner en gemenskap med barnen där i Nicaragua alldeles påtagligt, fortsätter Inger.

Är det här ett slags U-hjälpsprojekt?

— Ja, i högsta grad. Fast när man säger U-hjälp, tänker nog de flesta på stora projekt och mycket pengar. Men det här är något mycket konkret. Och vi som håller på och jobbar med det här får också en inställning till utvecklingsbistånd som är ganska positiv.

Och "vi" vilka är det?

— Det är barn från och med årskurs ett och upp till nian, föräldrar och personal här på skolorna. Jag träffar ofta människor som ställer sig tycksamma i början, men när dom ser att vi kan dokumentera att grejorna kommer fram, att en penna från ett barn i Upplands Väsby faktiskt kommer till ett barn i Nicaragua, så har inställningen ändrats totalt. Det är något mycket konkret och lätt att förstå.

Hur kom du själv in på att syssla med solidaritet eller u-hjälp?

— Ja, solidaritetsarbete vill jag gärna

kalla det. Det började med att jag 1983 fick tillfälle att åka med en ABF-grupp från Värmland som for till Nicaragua på en månad. Det var en ren slump att jag kom med. Dom hade studerat Nicaragua teoretiskt i två år och samlat pengar till ett barnsjukhus i León och nu skulle dom avsluta sina studier med ett fältarbete på ort och ställe. Efter studiebesök på olika håll hamnade jag slutligen på en skola i Estelí som hette El Rosario (Radbandet), en låg- och mellanstadieskola. Jag blev makalöst väl mottagen, var med på lektioner, fackföreningsmöten och bröllop och blev hembjuden till olika lärare och så vidare. Hela tiden tog jag foton och diabilder.

— Sedan när jag var hemma igen till höstterminen visade jag mina bilder och berättade på en av våra personalkonferenser vad jag varit med om. Vi skulle just börja terminen och öppna våra överfyllda skåp med pennor, böcker och kritor. Men vi kände då att vi och lärarna i El Rosario höll på med samma jobb, fast dom arbetade under långt svårare förhållanden. Så vi beslöt att vi skulle dela med oss till dom av vårt överflöd.

— Våra lärare gick runt i klasserna och förde vidare det jag hade berättat om Nicaragua. Dom sa till eleverna att nu ska vi hjälpa barnen där borta och vi vill också att ni avstår något av er terminstildelning av pennor och suddgummin så att vi kan skicka det till dom här barnen.

Så i december 1983 var vi klara att göra en första sändning.

— Sedan dröjde det mycket länge utan att vi hörde något från Nicaragua. Folk började säga: "Där ser ni, det är ingen idé. Det bara försvinner på vägen."

Vad tänkte du då?

— Att jag måste åka dit och titta efter själv! Jag sökte och fick ett stipendium och reste över dit på sommarlovet '84. Och det visade sig att våra saker faktiskt hade kommit fram, men mycket försenade. I oktober hade nämligen USA och contras bombat hamnstaden Corinto. Alla oljecisterner hade bränts ner och folket evakuerats. Det var självklart att gåvosändningarna blev försenade.

— Nu fick jag vara med dom på skolan ännu mera än första gången. Läste Ronja Rövardotter för klasserna, tog bil-

Foto: Inger Bröms

En lektion i vänskolan

Foto: Inger Bröms

der och dokumenterade. Jag såg vilka oerhört små resurser dom hade ekonomiskt. För mig har det här blivit ett slags personligt ansvar och jag tror att det är detta som jag förmedlar till föräldrar, barn och kolleger. Så när höstterminen kom kunde eleverna än en gång se mina bilder: "Se där är våra kitor, där är skrivböckerna", och så växte det fram en glädje: "Titta det kom fram och dom blev glada." Ja – så gjorde vi en ny sändning. Elever kom med små påsar med leksaker, sina favoritmurfur, teckningar och mera kitor. Vi fick ta hand om utrangerade skolmöbler och föräldrarna kom med en massa barnkläder.

Hur klarade ni att få iväg allt detta?

– Vi har kontakt med Emmaus Stockholm. Dom hämtar här och packar sedan i containers. Dom är väldigt bra på det där. Vi hade också samlat in 5000 kronor till El Rosario. Det gick till att bygga latriner. Det finns nu 1400 barn på den skolan, det hade kommit mängder av barn som flytt från kriget och contras – och dom hade bara fyra latriner. Det blev en våldsam trängsel på rasterna!

– Nu har vi skickat mer kläder. Högstadiet höll på att packa under en hel veckas tid. Det är kläder som kommer från området häromkring. 750 kilo kläder!

Barnen bakade bröd

– Och intresset för det här projektet växer. På "fredsdagen", FN-dagen den 24 oktober hade vi elever ute med insamlingsbössor i Centrum. Barn ringde till olika företag här i Väsby och frågade om dom inte skulle vilja göra en god gärning på FN-dagen och stödja vår fadderskola. Sen på kvällen hade vi två nicaraguanska trubadurer här som sjöng vid den stora fredsdemonstrationen. Det kom drygt tusen människor med facklor ner till ången där trubadurerna sjöng.

– Barnen hade bakat bröd för försäljning och vinsten gick förstås oavkortat till El Rosario.

– Nu har vi kommit dithän att alla barn känner sig delaktiga. Kamraterna i Nicaragua är deras kompisar: "Tänk om dom kunde komma hit", säger de, när jag visar bilderna därifrån, eller

"tänk om vi kunde åka dit". Dom vet hur där ser ut. Rosario är verkligen vår "escuela amiga", och dom ger av hjärtat därför att det angår dom. Många vill skicka sina dockor och skate-boards, men vi säger att en penna är värd så mycket mera för barnen där. Man förstår det, när man ser hur dom håller en penna – som en blomma...", slutar Inger.

Det kommer att skickas teckningar länge ännu och det kommer att bakas många bröd för El Rosario. Det känner man när nu Emmaus' lastbil tutar utanför. Ytterligare 20 skolbänkar ska iväg till de kämpande kamraterna i det lilla landet på andra sidan havet...

INGVAR ENGHARDT

SVARA, herr general!

I Guatemala bildades för ett år sedan GAM "Gruppen för ömsesidigt stöd". Den består av anhöriga till de hundratals försvunna.

I juni 1985 fick några representanter för GAM företräde hos Guatemalas statschef, general Oscar Humberto Mejía Victores. Mejía Victores var försvarsminister under presidenten Ríos Montt, och därmed en av de huvudansvariga för de omfattande massakrer som då ägde rum på landsbygden.

Vi återger här ett sammandrag av det på många sätt unika, bandade samtalet.

MEJIA VICTORES: Ni har begärt audiens för att överlämna en skrivelse... Men hör nu, jag måste ha tid för att gå igenom er skrivelse och analysera den. Jag är inte en person som på ett ögonblick kan säga: här är svaret. Omöjligt!

GAM: Men ni vet mycket väl, eller hur, eftersom riksåklagaren meddelade att ni redan har fått trepartskommissionens rapport? Så ni har sett att den ryms på tre blad och faktiskt inte säger ett dugg om var våra anhöriga befinner sig. Den säger helt enkelt och klart att "ingen har återfunnits".

– I mer än ett år har vi kämpat och värdjat till er om att hjälpa oss och få klagomål var våra anhöriga befinner sig som "försvunna". Men hitintills har vi aldrig fått ett rejält svar.

– Tvärtom, general Mejía, så har vi utsatts för förolämpningar och anklagelser om att vi skulle få bidrag från gerillan och så vidare, när vi har väntat oss att få den hjälp från vår regering som vi har rätt till.

MV: Det är möjligt. Men jag tror rentav att ni just nu får internationell hjälp och att ni har samröre med de gröna och de röda i Tyskland. Vi har fått den informationen och vet att de styr er.

GAM: Det kan ni inte påstå. Vi är...

MV: Även om ni brukar förneka det, förneka det inte!

GAM: Vi är en grupp för ömsesidig hjälp som plågas av att ha sett hundratals personer "försvinna". Ni känner säkert till det som vi har publicerat i tidningsannonser, listan med de hundratals personer som har försvunnit. Ni anklagar oss, som inte får hjälp av någon. Vi hjälper

Foto: Maria Dahmén

oss själva, och det är därför vi kallar oss Gruppen för Ömsesidig Hjälp. Vi har gått samman för att arbeta och för att lyckas få tillbaka våra kära anhöriga... Som människor ber vi att man säger oss sanningen om vad som har hänt. Vi vill inte att man anklagar oss för att vara vad vi inte är...

MV: Men bli nu inte så upprörd!

GAM: Nej, är det inte bara det att ni inte vet hur vi plågas? Det är ju inte bara två eller tre, det är hundratals människor som har "försvunnit"! Och det värsta är att våldet inte hejdas!

– Om våldet inte hejdas, om man inte kan kontrollera det, om våra anhöriga inte återvänder... Vad kommer att hända sedan? Det oroar mig verkligen.

MV: Det är svårt att kontrollera våldet.

GAM: Jovisst, men det är ännu svårare att man inte säger oss något om våra familjemedlemmar. Någonstans måste de ju vara!

MV: Vi har gett er vad ni har begärt. Ni begärde att det skulle tillsättas en kommission. Det tillsattes en kommission, men ni lät den inte arbeta i ro. Ni kom varenda onsdag eller fredag för att störa riksåklagarämbetet. Hur vill ni att man skall kunna arbeta under sådana förhållanden? Ni har påstått att det finns hemliga fängelser, att era barn är i livet... Man har gett er alla förmåner, ni kan få

se vilken plats som helst som intresserar er. Var finns dessa hemliga fängelser?

– ... Naturligtvis har vi ett problem sedan tjugo år tillbaka. Vi har levat med ett uppror. Föreställ er vad det innebär!

– Efter att i tjugo år ha haft en inre strid i landet är det på tiden att vi uppnår ett ögonblicks lugn och fred. Vi har åstadkommit mera lugn och ett friare tillträde till regeringen för folket än kanske någon annan regering som har funnits i Guatemala... Vi har tillåtit er att komma och samtala. Vi har gett er vad ni har bett om.

GAM: General Mejía, ... ni säger att ni har gett oss vad vi har bett om. Ursäkta att jag säger sanningen, men ni har aldrig gett oss vad vi har bett om. Vi har helt enkelt bett om att få tillbaka våra älskade anhöriga, och det är tydligen mycket svårt. Ni säger att man har gett oss alla förmåner? Vad är det för förmåner? Att man tillsatte en trepartskommission som skulle undersöka var de försvunna befann sig, men det är inte sant. De undersökte ingenting. De presenterade tre små blad som faktiskt inte innehöll någonting. Nu säger ni till oss att vi ska lugna oss, och ni ser på oss med ett förakt som verkligen sårar oss, general...

– Vi vill att ni vänligen och av mänsklighet klarar ut var hundratals försvunna guatemalteker har tagit vägen, och att ni gör det innan ni överlämnar makten. Vi

kan inte hålla med om att det skulle råda fred i Guatemala, eller att ni har inlett en verklig öppning mot demokrati, som ni just påstod. Inte så länge vi i vårt eget kött känner plågan av att ha förlorat en älskad anhörig. Och det är inte några fall från tidigare regeringar. Ni vet att min make bortfördes under er regerings-tid, och likadant är det med många andra här.

— Ni talar om att man har gett oss alla förmåner. Ni vet alldeles utmärkt att detta inte är sant. Jag kan faktiskt inte fatta det, när jag samtidigt minns liket efter Héctor Gómez Calito, och liket efter Rosario Godoy de Cuevas, och efter hennes lille son och hennes bror.

— Man kan inte heller ge ett svar som utformats på tre blad, som inte ens är tre, för det är bara ett som är fullskrivet, medan de andra har text på halva sidan. Och ni vet mycket väl att vi inte ljuger, för ni känner till de här rapporterna.

— Vad hände när vi kom till riks-åklagarämbetet och talade med riks-åklagaren? Han meddelade oss att han hade order att man skulle överlämna till oss de två slutsatserna och rekommendationerna. Jag försäkrar att om det hade gällt stöld av fem bord så hade vi antagligen fått en mera fyllig rapport! Vi förstår inte varför man behandlar våra anhöriga så här. Om de är människor, då har de också rätt till liv och frihet. ... När vi inledde våra protester, gjorde vi det just därför att vi var medvetna om att kommissionen inte fungerade. Och jag vill

tillåta mig att erinra er om att kommissionen inte tillkom på vårt förslag.

— Vi föreslog att det också skulle vara någon med från försvarsministeriet, eftersom många av gripandena och bortförandena tycks vara de väpnade styrkornas ansvar. Och om jag nu sätter mitt liv i fara med att upprepa detta, så spelar det ingen roll, för man har redan bortfört min make, så det är väl lika gott att man tar mig också, mig spelar det inte längre någon roll.

MV: Tack, jag gratulerar er till ert mod. Ett blad som man gav er med rapporten är innehållit från ett stort antal pärmar, och jag vill minnas att också ni tidigare har sagt att de innehöll alla era fall. Det är alltså så att sammanfattningen blev ett blad. I sammanfattningen säger man er alltså vad som sker. Det är allt, och hur det sedan än ser ut, mina damer och herrar, så är det.

GAM: General, man sa till oss att inga av de hundratals personer som har förlorats hade blivit återfunna.

— Var befinner sig då alla dessa "försvunna"? Har ni inte ställt er just denna fråga, om var de befinner sig, de som har tagits ifrån oss?

MV: Jaha, men jag vet inte var de är. När ni får reda på det, så meddela mig, för jag har inte letat efter dem.

GAM: Men det är ni som har resurserna, eller hur?

MV: Men jag kan inte göra underverk!

GAM: Vi ber inte om några underverk. Vi ber bara att ni undersöker. Resurserna gäller ju just att kunna efterforska.

MV: Man har efterforskat dem, och man har gett er alla hjälpmedel för att söka.

GAM: Ni kan inte ha uttömt resurserna, och när det nu gäller mänskliga rättigheter, så måste man efterforska... Det är ni, mina herrar, som representerar säkerhetsstyrkorna, det är ni och inga andra som har tillsatts för att ta reda på var våra anhöriga finns. Hur skulle vi kunna göra en sådan utredning? Med vilka medel, med vilka resurser skulle vi ta reda på var hundratals guatemalteker har tagit vägen?

— ... Jag frågar mig, herr statschef, hur ineffektiva säkerhetsstyrkorna får vara, desa poliskårer som det guatemalanska folket försörjer. På ett år lyckas de inte få tag på en enda person. Men när det gäller att leta upp andra tycks de lyckas inom några timmar! Det är annat än när det gäller våra anhöriga... Min son har varit borta i två år, och han har inte ett utseende som gör att det är svårt att hitta honom i mängden. Han är rödhårig och fräknig och har vissa andra kännetecken — och sådana kännetecken bör vara en hjälp, eller hur?...

— ... Men hit har vi kommit efter två år, kämpande, sökande, bedjande, vädjande, gråtande... Det är tid nu! Man har dömts oss till att leva i denna ovisshet. Jag skulle vara tacksam för era löften om de ges på allvar, med handen på hjärtat, här inför alla journalister som kommer att behandla problemet, och som också kommer att visa oss respekt för att vi ha vågat så att säga demonstrera inför er personligen.

MV: Tack. I verkligheten är vi ett utvecklingsland, vi är ett underutvecklat land. Vi måste ha brister när det gäller polisen, när det gäller alla områden måste vi ha brister. Vi får acceptera det, vi är ett underutvecklat land...

GAM: Men i fråga om "försvinnanden" är vi inte underutvecklade...

MV: Tja, tämligen, jag vet inte hur många de är...

GAM: Det bevisar att ni fortfarande inte har satt er in i problemen...

MV: Nåväl, jag tror att ni har uppfyllt ert åtagande...

GAM: Vi vill överlämna vår skrivelse.

— ... Vi hoppas på ett svar, det är mycket brådskande.

MV: Som ni säger, det är några månader kvar till maktskiftet. Vi har tid att lösa det här utan brådskande... □

De i samtalet omnämnda ledarna i GAM, Héctor Gómez och Rosario Godoy mördades i april i år. Efter det här samtalet har ännu en ledare mördats, läraren Carlos Rodríguez.

Källa: GAM

Hälsan till salu

– Det kommer att ta generationer att läka såren efter militärjuntans ekonomiska politik, säger Maria som är socialassistent och jobbar inom öppenvården i en av Santiagos fattigare stadsdelar. Hon berättar om de senaste besparingsåtgärderna, som framför allt drabbar barnen.

– Hälsovårdsministeriet har ett program – PNAC (programmet för tilläggskost) – som går ut på att man delar ut mjölkpulver, ris och vällingpulver till småbarn och gravida kvinnor. Tidigare delades dessa in i tre grupper. En socioekonomisk riskgrupp (fattiga), en medicinsk grupp (lågviktiga) och en "riskfri" grupp. Den första gruppen har nu tagits bort, det verkar som om hälsovårdsministern inte tycker att det finns socioekonomiska orsaker till undernäringen längre.

Inom de två kvarvarande grupperna har man minskat tilldelningen betydligt, framför allt när det gäller mjölken. Bland annat får gravida kvinnorna, som 1981 fick 3 kg helmjölkspulver i månaden, nu bara 1 kg skummjölkspulver, och spädbarnen på 0-5 månader har fått sina 3 kg minskade till 2. 1-2-åringarna får 1 kg vällingpulver jämfört med de 2 kg mjölkpulver de fick 1981 och 2-5-åringarna får nöja sig med 1 kg ris.

Ren stöld!

– Hälsovårdsminister Chinchón påstår att förändringarna i programmet har genomförts för att minska undernäringen, fortsätter Maria, men det handlar om ren och skär stöld, och om bara några månader kommer vi att ha många fler undernärda barn att ta hand om.

– De som bestämt ransonerna tycks kallt räkna med att alla barn får en grundkost i form av kött, fisk, grönsaker och frukt. Det verkar som om de bara känner till de rundkindade, blonda bebisarna i TV-reklamen, med föräldrar som har råd att köpa Cerelac (barnvälling) och yoghurt.

Vi som arbetar på fältet ser att folk är helt beroende av den mjölk de tidigare

fått på vårdcentralerna. Istället för att bara ge en slät kopp thé till de lite större barnen, när det inte finns pengar att handla mat för, tar man av småbarnens mjölk och ger en skvätt åt var och en. Självklart räcker de två kilona då inte särskilt långt.

Rekommendationer

– Och likadant är det med den gravida kvinnan. Hon rekommenderas på mödravårdscentralen att dricka en liter mjölk om dan, men vad skall hon göra när hennes barn inte har något att äta? Hon tar självfallet av sin egen ranson, med konsekvenser för det ofödda barnet. Det är uteslutet för de fattiga att kunna köpa mjölk till sina barn.

Ironiskt nog kostar en liter vin hälften så mycket som en liter mjölk!

46 procent av barnen under tio år är undernärda

– Våra barn får men för livet, både fysiskt och psykiskt. Medellängden minskar, sjukligheten ökar och det allra värsta är de obotliga hjärnskador som spädbarnsundernäringen för med sig, med inlärningsvärigheter i framtiden. Men det är väl det som är meningen. Det är lättare att bibehålla ett system som detta om man kan hålla större delen av befolkningen på en låg intellektuell nivå.

Katastrof hotar

I tysthet har dessutom lagen om gratis mödra- och barnhälsovård från 1980 rivits upp, men enligt Maria har man ännu inte börjat ta betalt på vårdcentralerna. Gör man det, kommer det förmodligen att leda till katastrof, då man i så fall stänger ute en stor mängd barn från både hälsokontroller och vaccinationer.

Sekundärvården är däremot sedan länge avgiftsbelagd, efter barnets första levnadsmånad. Större delen av föräldrarna har givetvis ingen sjukförsäkring, då de antingen är arbetslösa eller jobbar inom PEM eller POJH (nödhjälpsarbeten med månadslöner på 3000 respektive 5 000 pesos, vilket är 250-350 kronor).

De har dock en möjlighet att slippa betala vården genom att socialassisten-

ten ger dem ett kort som erkänner dem som medellösa.

Maria berättar:

– Vi räknar folk som medellösa om de har en inkomst som inte räcker för att tillfredsställa minimibehoven hos en familjegrupp. Kommunen har dock hittat på ett annat system, en indelning av befolkningen i fem grupper. Grupp 1-3 slipper betala vården eller får vissa lättnader, medan de som hamnar i grupp 4-5 måste betala. Kruket är dock att man använder utbildningsnivå och bostadsstandard för att mäta behoven. En person som en gång i tiden hade ett jobb som gav honom möjlighet att köpa ett hus med el, vatten och avlopp hamnar i grupp 4, oavsett om alla som bor i huset är medellösa och utan mat för dagen. Lika omöjligt är det för en arbetslös akademiker att bli klassad som medellös.

Hälsan till salu

Vi lever i ett system där allt handlar om pengar – du köper hälsovård likaväl som utbildning, och har du inte pengar så blir du helt enkelt utan. Inte ens jordbävningsoffren har fått något gratis av kommunen. De ofodrade träskjul på 3x5 meter som de bestått med måste de betala av under åtta år. Till och med madrasser och filter har de fått betala för, trots den enorma mängd donationer som kom in till kommunen efter jordbävningen.

Reglerna eller verkligheten

– Lyckligtvis är vi socialassistenter inte helt låsta. Vi är ganska många som ger mer än vad vi egentligen har lov till, naturligtvis med risk att mista jobbet. Det beror helt på vilken socialassistent du träffar när du söker hjälp, om det är en som rättar sig efter cirkulären eller om det är en som rättar sig efter verkligheten vi lever i. Tillhör man den senare gruppen hoppar man över kommunens kriterier och lämnar över ett kort som erkänner patienten som medellös... Kortet gäller dock bara en begränsad tid och måste sedan förnyas.

Ungefär samtidigt med nedskärningarna i mjölkprogrammet tillkännagav hälsovårdsministern nya besparingsåtgärder inom sjukvården, som skulle tjäna till att täcka utgifter för reparationer och återuppbyggnad efter jordbävningen i mars. Det blev hårdare kontroll av telefonsamtal, förbud mot el-kaminer och så vidare. Men oerhörda standardsänkningar har pågått inom sjukvården sedan länge. Till exempel inställs ofta operationer av brist på överdragskläder! Patienterna får själva hålla sig med förbandsmaterial. Sjukhuskosten är så undermålig att de anhöriga måste komma med mat.

TBC sprider sig

– Sån't här förekommer naturligtvis inte på andra sidan stan i den fina stadsdelen, säger Maria. Där har man ju råd att lägga in sig på flotta privatkliniker som

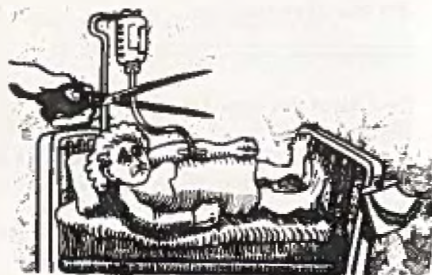

Foto: Herman Lindquist

inte har något gemensamt med våra sjukhus. Det är en annan värld, ett annat Chile. Det finns ett Chile där upp och ett här nere. Sjukdomar som TBC och skabb och löss som tidigare var nästan utrotade, sprider sig nu på nytt.

– En familj på sex personer behöver åtminstone 15 000 pesos i månaden till mat och minst 5 000 till hyran. Då har vi inte räknat med gas, el, vatten och busspengar. Vad gör den som är arbetslös eller jobbar i PEM eller POJH där månadslönen är 3-5 000 pesos?

En snara dras åt

– Misären här i Chile är avgrundsdjup. Folk dör av svält! Det finns dom som inte äter riktig mat på veckor. Och dagligen ser jag här på mottagningen barn som är utmattade av hunger. Folk förnedrar sig i löjliga reklamjippon för att få ett paket spaghetti. Förödmjukelsen är total! Det är som en snara dras åt för varje dag. Det finns inte längre någon livsglädje hos det stora flertalet chilenaar. Tittar man sig omkring ser man idel bekymrade ansikten. Var och en grubblar över sina egna problem.

Barnprostitution

– Landet är så förstört, ekonomiskt och moraliskt, att det kommer att ta generationer att läka de skador som diktaturen har orsakat med sin ultraliberala ekonomiska politik. Jag träffar här på jobbet smålickor, 8-10 år gamla, som måste prostituera sig för att kunna komma hem med ett kilo bröd, lyckliga i sin totala naivitet, över att ha kunnat bidra till försörjningen. Hur reparerar man dessa skador? Om man är utan mat en vecka, och sedan äter, så är ingen större skada skedd. Men de emotionella skadorna hos dessa smålickor kan man aldrig reparera. Aldrig!

– Och vad har dagens ungdom för framtid? Och dagens småbarn?

Kvinnorna

– Men vi protesterar, och framför allt är det kvinnorna som gör sin röst hörd. Det är förmodligen hon som starkast känner av hungern och misären. Hon är beredd att gå till kamp, och när hon kommer till vårdcentralen och finner att de dragit in hennes mjölkran-

son, protesterar hon och skäller över de "skamlösa tjuvar som tagit mjölken ifrån mig". Förmodligen lyckas hon inte få någon mjölk för det, men hon har åtminstone hävt ur sig det hon känner.

Två kilo ris

Förutom dessa spontana protestyttringar har det genomförts en rad organiserade aktioner mot vårdcentraler, där kvinnor har varit huvudaktörer. Man har ockuperat lokalerna, hängt upp banderoller och övelämnat skrivelser. Samtidigt har läkar- och dietistkårerna gjort kraftiga uttalanden mot den nya lagen, vilket – med den släng av nyvunnen tryckfrihet som rådde – fick stor uppmärksamhet. Så stor att hälsovårdsministern beslöt att öka risransonen till två kilo.

Det kom fram att man räknat med att kunna spara 8 miljoner dollar på den indragna mjölken och samtidigt stödja inhemska risproducenter.

Hälsovårdsministeriet har emellertid visat sig vara bankrutt med en skuld på över två miljarder dollar enbart till den inhemska sjukvårdsmaterial- och läkeme-

MORDVAG MOT FÄNGAR

Den 18 oktober gjordes enligt chilenska myndigheterna ett "myteri och rymningsförsök" i straffanstalten Penitenciaría i Santiago. "Myteriet" slogs ner med insats av gendarmer, karabinjärer och CNI under en "eldstrid" som pågick i 90 minuter. Operationerna leddes från helikopter. Efteråt låg 7 fångar döda, däribland politiske livstidsfångnen Víctor Zúñiga Arellano, 30 år. Víctor låg sjuk i sin cell. Hans kropp hade genombrunnits av flera kulor. Många skadades svårt, bland dem politiska fångarna Hugo Marchant, José Palma, Carlos Arañeda och Luis Quintana.

Víctor Zúñiga hade av krigsrättsåklagaren utpekats såsom medskyldig till mordet på DINA:s näst högste chef Roger Vergara och attentatet mot förre ordföranden i Högsta domstolen Israel Bórquez. Víctor hade varit aktiv i MIR sedan 1972. Han arresterades av DINA i november 1974 och torterades i Villa Grimaldi, Tres Alamos, Ritoque och Puchuncaví. Man släppte honom först i november 1976.

Victor fortsatte sina politiska aktiviteter och greps på nytt av CNI i april 1982 och hölls isolerad i dess tortyrcentrum på Borgoñogatan i Santiago i 20 dagar. Därefter flyttades han till isoleringscell i Cárcel pública.

Victor Zúñiga Arellano hade visum till Sverige vilket han nekades att utnyttja. Han efterlämnar hustrun Marcela García och sonen Nicolás.

Regimen påstår att fångarna i Penitenciaría hade samlat en mängd vapen och att de hade stulit vapen från fångvakterna. Båda versionerna är orimliga med den stränga kontroll som förekommer särskilt på de politiska fångarnas specialavdelning. Vakterna bär normalt inte eldvapen. Fem av fångarna dömdes för övrigt i sina låsta celler.

De politiska fångarnas organisation reagerade omedelbart med att utlysa hunderstrejk från den 31 oktober. De kräver att en undersökningsdomare tillsätts "att Internationella Röda Korset skickar en representant; att FN:s speciella sändebud kommer till Santiago för att undersöka morden och att politiska fångar skall hållas skilda från vanliga kriminella i enlighet med det avtal som Chile un-

dertecknade med FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna — Ad-Hoc, 1978. De kräver slut på mordandet i fängelserna; att processerna påskyndas och att de ställs inför vanliga domstolar. 'Nej till krigsrätt i fredstid!'."

NYTT MORD!

När detta skrivs når oss meddelandet om ytterligare ett mord på en politisk fånge, denna gång i Valparaíso i Cárcel pública. Hans namn är Gonzalo Muñoz Aravena, 19 år, konststuderande. Gonzalo fängslades för nio månaden sedan. Förevändningen för vapeninsatsen är denna gång "ett bråk mellan fångarna" (de politiska och de vanliga...). Skadade är Víctor Zagredo, René Herrera, Gabriel Espinoza och Eduardo Pizarro.

Dessa kamrater hade alltså just genomfört en hungerstrejk under 20 dagar. Det verkar föga troligt att de nu skulle ställa till slagsmål...

Allt tyder istället på att CNI tillämpar en ny taktik för att göra sig av med besvärande politiska fångar, sedan tillämpandet av krigsrätt i fredstid mötts av ett kompakt internationellt fördomande.

Stämningen var på topp

i Folkets hus när Anders Linder och hans "medspelare" Carl-Axel Dominique rev igång sina paradnummer ur Carl-Anders Cabaré. Det hände på Chilekommitténs solidaritetsgala i Stockholm den 22 september.

Applåder i massor också för Rolf Wikströms Hjärtslag, Jan Hammarlund och Lars Zackrisson, Bella Ciao och Quinchamali.

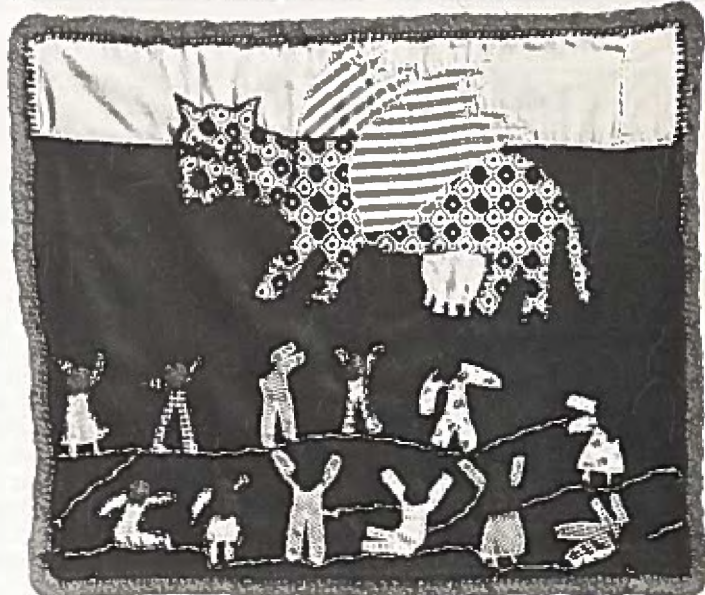
► delsindustrin. Det var alltså denna skuld som de fattigas barn skulle betala!

Seger

Motståndet blev dock till slut för starkt och Pinochet — som förmodligen bittert ångrade att han upphävt belägringstillståndet och censuren — bestämde sig för att PNAC skulle åtgärda till det gamla systemet. Hälsovårdsministern Chinchón utsågs till syndabock och rykten cirkulerade att han skulle få sparken. Pinochet hoppas väl att vinna någon popularitet, vilket hans fåfänga skulle behöva.

För det chilenska folket har protesterna lett till en taktisk seger och visat att det är nödvändigt att organisera sig. □

ELISABETH ANDERSSON

Ill: Tygtavla från Chile.

*Tengo una vaca arrocera
no es una vaca cualquiera
no da leche sino arroz
Ay qué vaca tan atroz!
Chin chón
Chin chón*

*Min kossa är ej som de andras
hon måtte då vara av blandras
märkelig är hon på alla vis
för mjölkar du mjölk så kommer det ris!
Chin chón
Chin chón*

Versen är en ordlek med en chilensk barnvisa. ►
Chin chón syftar på hälsovårdsministern.

GLOBALRADION
GER DIG NYA PERSPEKTIV

Onsdagar kl. 13.15 i P1
Torsdagar kl. 9.15 i P2
Torsdagar kl. 19.30 i P1

Ring Oscar på EMMAUS

tel 08 - 744 22 22

PÅSKÖN...

Vår artikel i *Chilebulletinen* nr 2/85 om USA:s planer på att utnyttja chilenska Påskön som militärbas för "Stjärnornas krig" har uppmärksammat av många. Här återkommer vi med fler intressanta detaljer och synpunkter.

När Pinochet i juni gav klartecken till 20 miljoner dollar-affären drog han därmed in Chile i Reagans rymdkrigsstrategi. Chile kommer alltså att bli direkt inblandat i en kärnvapenduell mellan stormakterna.

USA:s militära intresse för Påskön är av gammalt datum. Redan 1967 dryftades en affär i amerikansk press. Men först 1980 talades det om lämpligheten att installera missiler på ön - riktade mot Vladivostok området, Kina och Vietnam.

Pentagons tankar utvecklades av en James L. George i boken "Problems of Maritime Power in the Vicinity of the 21st Century" (Washington, 1977): "I sin betoning av internationell säkerhet kommer USA att stödja sig på en rad framskjutna jaser, som upprättas där så är politiskt möjligt, taktiskt fördelaktigt och ur effektivitets- och kostnadssynpunkt lämpligt". "Om Sovjetunionen fortsätter att utveckla nya generationer av strategiska missiler, blir det nödvändigt att finslipa träffsäkerheten... Härvidlag är USA:s missilstyrkor i världshaven den minst sårbara komponenten" (av mark-, flyg- och u-båtsbaserade missiler).

Passar in

Varför är just Påskön så intressant? Jo, därför att den ligger i södra Stilla havet mitt emellan NASA:s Vandenbergbas i Kalifornien och USA:s flygplats i Antarktis (5 000 m lång). På den eviga isens kontinent får emellertid, enligt internationellt traktat, inga militära installationer förekomma. Sovjet har alltså inspektionsrätt. Men på Påskön finns ingen inspektör... Den passar därför in i det nät av strategiska baser som USA-NATO upprättat i världshaven: Diego Garcia, flott- och flygbas i Indiska oceanen, Malvinas-(Falklands-)öarna i Sydatlanten, där britterna har 4000 man militär med kärnvapen på en timmas avstånd från Argentinas kust samt Asunción, ubåtbas i Mellanatlanten, med sofistikerad navigations- och spaningsutrustning.

Påsköbasen, Mataveri, kommer att tillåta USA en elektronisk övervakning av södra Stilla havet och Sydamerikas sydspets, Magallanes sund, detta i samverkan med atomvapenbestyckade ubåtar. Som vi förut påpekat, tror konfliktforskare att ön även kommer att brukas för satellitbekämpning med F-15 planet.

Ekologisk katastrof

Formellt har USA begärt att NASA skall få disponera flygplatsen Mataveri på Påskön som "nödhamn" för sitt rymd-

färjeprogram som startar i mars 1986 vid Vandenbergbasen. Den befintliga landningsbanan skall byggas om för att i ett "nödläge" kunna utnyttjas av rymdfärjorna.

USA och Pinochetregimen påstår att ombyggnaden av Mataveri-basen inte kommer att orsaka några ekologiska skador på ön, detta "världens mest fascinerande friluftsmuseum" med dess hundratal unika stenstoder. Fantasier! Det näs, där Mataveriflygfältet ligger, mäter fyra kilometer från strandkant till strandkant. På båda sidor ligger vulkaner och topografin är ett hinder för allt byggande. Landningsbanan har således en nivåskillnad på 30 meter mellan början och slut. För att en rymdfärja skulle kunna landa, måste banan vara slät som ett biljardbord. Dessutom måste banan breddas från 70 till 200 meter. Detta kräver en utgrävning (eller utfyllnad) av 3 000 000 kubikmeter vulkaniskt berg. Var skall man ta dessa stenmassor utan att orsaka oläliga sår i landskapet? Färjan är en koloss på 80 ton som kommer i glidflykt med en hastighet av 340 km/tim. Banan har dessutom en sträckning i öst-väst, medan rymdfärjan går i nord-sydlig bana. Många piruetter bland vulkanerna lär det inte kunna bli...

Föga trovärdigt

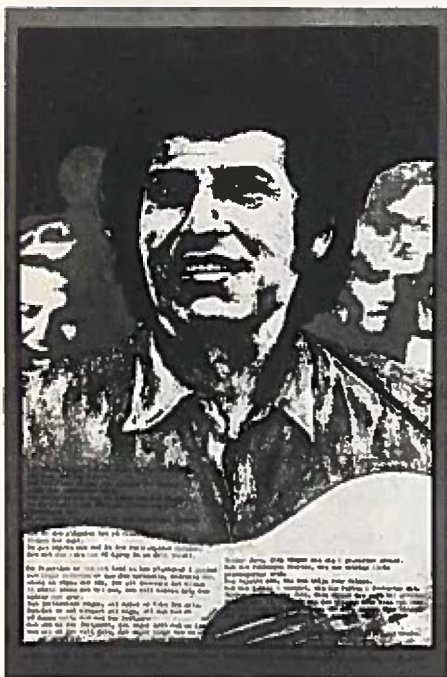
Men det är kanske ett framtidens flygande tefat som avses?

NASA påstår att "nödhamnen" skulle tas i anspråk högst en gång på tio miljoner starter. Minst tio miljoner dagar? Som en jämförelse var det för 180 tusen dagar sedan Columbos landade i Amerika. Kristus föddes för lite mer än 700 tusen dagar sedan och grottmänniskorna kröp ut ur sina hålor för mindre än fyra miljoner dagar sedan...

Är det trovärdigt att man satsar 20 miljoner dollar på en militärbas som skulle användas en gång på tio miljoner? Det är annat som gäller här.

Rapa Nuis - Påsköns - befolkning vädjar om vår solidaritet. □

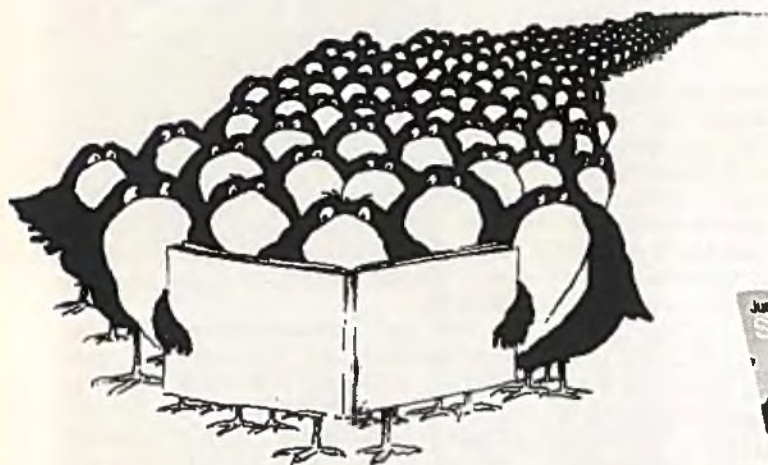
Källor: Análisis Internacional 1/85. Guardián (N.Y.) 25/8 -85, Chile Democrático 1/85.

- Beställ affischen med Victor Jara och Mikael Wiehes sångtext. Röd och svart i stort format (60x85 cm). Sätt in 20 kronor på postgiro 88 72 33-5, Chilekommittén.

nordan

En bro mellan
två kulturer

FÖRLAGET NORDAN uppstod ur ett behov hos en grupp svenskar och latinamerikaner att sprida en bild av Latinamerika, som var mera komplett än den som svensk och övrig europeisk press gav. Denna grupp härstammade från Comunidad del Sur i Uruguay, som var ett experiment för social förändring – ett försök att ta kulturen från museerna och universiteten och göra den till en del av vardagen. Detta projekt avbröts bryskt av exilen och en del av den ursprungliga gruppen hamnade i Sverige. Här kunde arbetet fortsättas, denna gång på ett annat språk och under andra förhållanden.

Nordan ville verka i tre huvudriktningar: den första syftade till att i Skandinavien sprida latin-amerikanska författare, representativa för de olika länderna och litterära uttrycken, vissa tämligen okända, andra mer etablerade; den andra till att publicera sådana författare som, av olika skäl, inte publicerades i sina hemländer. Den tredje riktningen kom att bli Nordans mest kända ansikte i Sverige – barnböcker på spanska och svenska. Dessa böcker blev ett uppskattat medel för hemspråksundervisningen och för att stärka invandrabarnens identitet.

Förlaget la beslag på Julio Cortazars fras "En bro är en man som går över en bro". Den uttryckte en av Nordans viktigaste angelägenheter, att skapa en dialog mellan nord och syd och mellan barn och vuxna. Denna strävan ligger til grund för samlingen "Arken" – ett sätt att i Skandinavien sprida böcker av tänkare med en annorlunda syn på social teori och på den politisk-ideologiska debatten.

Under loppet av fyra år har förlaget Nordan givit ut mer än 120 titlar och en grupp som arbetar enligt samma principer har bildats i Buenos Aires och Montevideo.

Samlingen Latinoamericana XX-biblioteket är ett bra kompliment till den information som når oss från Latinamerika. Urvalet gjordes i samarbete med litteraturkritikern Angel Rama, som fick en tragisk död i en flygolycka 1984. Denna samling innefattar ett 15-tal titlar av: Carlos Fuentes (Mexico), J C Onetti (Uruguay), Ernesto Cardenal (Nicaragua), César Vallejo (Peru), José Donoso (Chile), Mario Benedetti (Uruguay), Juan Rulfo (Mexico), José M Arguedas (Peru), Marta Traba (Argentina), Nelson Marra (Uruguay), Antonio Skármeta (Chile), Haroldo Conti (Argentina), Ana L Valdés (Uruguay), Cristina Peri Rossi (Uruguay).

Latinoamericana XX-biblioteket

För ytterligare information hör av Dig till:
Förlaget Nordan, Box 15 128, 104 65 Stockholm, tel -
08/41 01 47.

Boktips

för barn och ungdom

Chilebulletinen har gjort ett litet urval av böcker som skildrar den latinamerikanska verkligheten.

Stenöknen

Den här boken av Kjeld Koplev och Marianne Koester är berättelsen om Marco, som bor i ett litet gruvsamhälle vid en jättelik stenöken i Chile. Under en utflykt i öken blir han och hans syster vittnen till en fruktansvärd händelse. Deras far sprängs i bitar av den hemliga polisen. Förtrycket ökar, hans syster fängslas och torteras. Fascisternas vidrigheter, falskhet och totala omoral skildras här med en realism som gastkramar en.

Rabén&Sjögren -85

tiska tonårsroman skriven av Sven Wernström. *"Det sista vapnet"* heter boken.

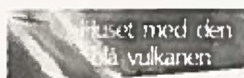
Sven Wernström har också skrivit andra spännande tonårsböcker om Latinamerika. *Upproret* (1968), *Mexikanen* (1963), *Befriaren* (1963), och *Skatten i de fattigas by* (1977)

Gidlund -84

Huset med den blå vulkanen

En bok om El Salvador. Boris 13 år skriver i sin dagbok om hur familjen drivs från sin jordlott till slummen i huvudstaden San Salvador, där de tvingas livnära sig på tiggeri. Fadern måste hålla sig gömd och Boris fängslas och torteras. De lyckas så småningom fly till ett flyktingläger i Honduras, varifrån Boris sedan flyttar till en av FLMN's frizoner. Där slipper han äntligen leva utan sin vettlösa skräck dygnet runt. Författaren och journalisten Monika Zak har även skrivit åttio böcker om El Salvador och Nicaragua: *Vi vann* (1981), *Barrikaden* (1983), *Uppdraget* (1984), *Anfaller* (1984), *Vi vill ha fred* (1984).

Om mayaindianerna

En rikt illustrerad faktabok om mayaindianernas liv har utkommit för ett par år sedan på Opals förlag, *"Maya indianerna ett gammalt kulturfolk"* heter den och är skriven av Piero Ventura.

Opal -83

Carlos från Peru

Bjørn Førdes bok: *"Är vi starka nog? Carlos och främlingen"* är en äventyrberättelse från Peru, där Carlos far, en fattig lantarbetare, är med och organiserar ett uppror mot den allsmäktige godsägaren.

Hjulet -85

Kåkstaden utan lekplats

I en bilderbok *"Vi vill ha en lekplats"* som handlar om Venezuela kan man läsa om barn som bor i en kåkstad utan lekplats. Med hjälp av en bibliotekarie tvingar de kommunen att upplåta mark så att de alla kan hjälpas åt att bygga sin efterlängtna lekplats. Författare: Kurusa (pseudonym).

Rabén&Sjögren -82

Pojken som hade två ögon

Så heter en bok om en annorlunda pojke som föds på en planet där alla bara har ett öga. Han är annorlunda därför han kan se saker som inte andra kan; han kan se färger. Boken är skriven av José Luis García Sánchez och är en bilderbok i stort format.

Nordan -84

Där man bara vågar viska

När Andreas är 16 år förlorar han sin far och sina vänner. De mördas av juntans

knektar och Andreas blir ensam kvar. En kringresande dockcirkus blir hans räddning. Där möter han tvillingarna och en djup vänskap uppstår mellan dem. Men vännerna kommer så småningom ifrån varann och Andreas fängslas. När den allra sista livsgnistan hos honom tycks vara på väg att slockna, återfinner han dock sina vänner...

I boken *"Där man bara vågar viska"* skriven av James Watson berättas om Andreas och hans liv i Chile.

Rabén&Sjögren -85

Frihetens fågel

I Annika Holms bok *"Fågel Fri"* öppnas buren där frihetens fågel varit fängslad i flera hundra år, av flickan Esperanza från ett befriat land i Centralamerika. De vill båda leva ett fritt liv, men det kan vara svårt att vänja sig vid friheten.

Gidlund -84

Räkan i Centralamerika

Richard Ekström, 16 år, alias Räkan besöker sin alkoholiserade far i ett centralamerikanskt land. Pappan bedriver "affärsverksamhet" och samarbetar med fascisterna. Dramatik, action och erotik ger slagkraft åt denna poli-

PÅ GRÄNSEN

ny film av
Peter Torbiörnsson

Centralamerika är en av världens mest explosiva regioner. Här störtade sandinisterna en avskyvärd diktatur i drömmen om att bygga ett nytt och rättvisare samhälle. Här pågår sedan fem år ett inbördeskrig i El Salvador. Här pumpar USA in allt större summor pengar för att kunna bevara sin militära och ekonomiska kontroll.

Då och då når oss också här i Sverige nyheter från Centralamerika: de synliga spåren av en alltmer djupgående kris. Människors utsatthet växer och det ständigt närvarande dödshotet skapar förtvivlan och osäkerhet.

På Gränsen är ett unikt försök att skildra verkligheten bakom nyhetsflödet: hur det ser ut för de inblandade människorna.

I filmen följer vi de ekonomiska flyktingarna på deras väg över floderna och bergen till drömmen om rikedom i USA, illegala utvandrare utan pengar eller pass.

Vi besöker den lilla byn San Fernando i norra Nicaragua och lever med familjen

som har fått sin äldste son mördad av contras. Vi följer familjens barn som kämpar med sandinistmilisen i kullarna kring den lilla byn och vi låter familjen möta sin sons mördare. Också han kommer från denna by som är kluven mitt itu. Mellan dröm och mardröm lever revolutionen i norra Nicaragua och ingen kan stå utanför kampen för eller emot.

I söder bedriver den karismatiske Edén Pastora ett ensamt krig, delvis finansierad av det CIA han säger sig bekämpa och i Honduras har de amerikanska soldaterna sina militära manövrer. De anländer dit i tusental med all sin militärteknologiska överlägsenhet.

Hotbilden ska hållas levande och en dag kanske hotet om invasion blir verklighet och katastrofen är fullständig...

På Gränsen skildrar allt detta från de inblandades perspektiv.

Den är resultatet av många års arbete. Det här är inte en film bara för dem som är intresserade av Tredje Världen. Det här är en film som riktar sig till alla som vill se samtiden tydligare.

Filmen kan beställas från Film Centrum och Föreningsfilmo.

Milispojke, 12 år, Nicaragua

Foto: Annie Björck

